

‘Ik ben zó blij dat er kerken bestaan’

De redactie van deze krant maakt ‘een denkfout’ door weinig oog te hebben voor levensbeschouwing en religie. Dat zegt Marieke Brouwer, dominee te Amsterdam. ‘Mensen zijn geestelijke wezens.’

Gijsbert van Es

An dit gesprek ging een e-mail vooraf. Afzender: dominee Marieke Brouwer (53), sinds twintig jaar verbonden aan de Evangelisch-Lutherse gemeente in Amsterdam. De Oude Lutherse Kerk is haar thuisbasis – het gebouw dat inmiddels meer bekendheid geniet als Aula van de Universiteit van Amsterdam dan als ‘levend Godshuis’. Voor wie het niet wist: behalve voor oraties en promoties, doordeweeks, is de Spuikerk ook geopend voor kerkgang op zondag. In haar e-mail schrijft ds. Brouwer aan de redactie van dit katern: ‘Ik zou willen dat NRC Handelsblad meer oog heeft voor religie, spiritualiteit en zingeving. (...) Waarom besteden jullie niet meer aandacht aan de talloze NRC-lezers die naar de kerk gaan (die zijn er bij bosjes) en zich bezighouden met geloof en spiritualiteit? Ik meen zeker te weten dat jullie een denkfout maken als jullie mensen dat levensbeschouwing, geloof en spiritualiteit geen onderwerp vormen voor de verlichte NRC.’

Uitdagende tekst, dat zeker. En inderdaad: de wortels van deze krant steken tot diep in de Verlichting, de Eeuw van de Rede. Zelden gaan gesprekken ter redactie op maandag over wat dominee gisteren nu weer heeft gezegd.

Wat ziet u wat wij niet zien?
„Zeven van de zestien miljoen Nederlanders staan ingeschreven als lid van een kerk. Min-

‘De samenleving is onverdraaglijk oppervlakkig’

der mensen zitten op zondag ook daadwerkelijk in de kerk, maar veel meer mensen voelen zich op de ene of andere manier verbonden met allerlei vormen van geloof, van zingeving, van levensbeschouwing. Jullie hebben een blinde vlek daarvoor.”

Maar wát zouden we zien als we niet zien-de blind waren?
„Wie, op welke manier dan ook, het geloof, spiritualiteit in z’n leven toelaat, is een rijker en niet zelden een evenwichtiger mens. Leef niet alleen met je hoofd, óók met je hart – daar gaat het om, vooral in deze tijd. Niet alles is rationeel te verklaren en materieel op te lossen.”

Kortom: leef bewust. Zen. Mindfulness. God als Boeddha?
„In alle religies gaat het in de kern om dezelfde begrippen: liefde, medeleven, mededogen, saamhorigheid, verzoening, genade.”

Dat zijn universele menselijke waarden. Religies hebben hierop toch geen patent?
„Zeker niet, maar via geloof en geloofstaal kom je ertoe dergelijke waarden te cultiveren en met elkaar te delen. Ik zie het als een van mijn taken een geloofstaal te gebruiken die in deze tijd wordt begrepen. Mensen met een allergie voor het woord God staan bijvoorbeeld wel open voor andere begrippen: Het Zijn, De Eeuwige. God heeft veel namen.”

Bij mij joukt dat een beetje. Zo’n geloofstaal klinkt al snel als slechte poëzie.
„Taal is per definitie een gebrekkig middel om te spreken over wat niet in woorden te vangen is en ons begrip te boven gaat. Maar we moeten er wel over spreken en onze ervaringen met het transcendente delen. Anders verarmen we. Mensen zijn geestelijke wezens.”

Wat is het hogere doel van die gedeelde gevoelens en ervaringen?
„Daaraan ontlenuen we geestelijke waarden die ons richting geven in het leven van alledag. Zie hoe economie en geld ons leven bepalen. Zie hoe hebzuchtige bankiers een economische crisis hebben veroorzaakt. Zie hoe wij de planeet nalaten aan onze kinderen, hoe onverdraaglijk oppervlakkig onze samenleving is. Dan zeg ik: ik ben zó blij dat er kerken bestaan – waar God ter sprake komt, waar plaats is voor mysterie, verwondering, dankbaarheid, waar alle levensvragen gesteld mogen

MOTIVATIE
„Ik wil God ter sprake te brengen. Dag Hammarskjöld schreef: ‘God sterft niet uit als wij ophouden in God te geloven, maar wij houden op te leven als we niet meer verlicht worden door die dagelijkse, wondere ervaring van de levensbron, die alle begrip te boven gaat.’ En zo is het.”

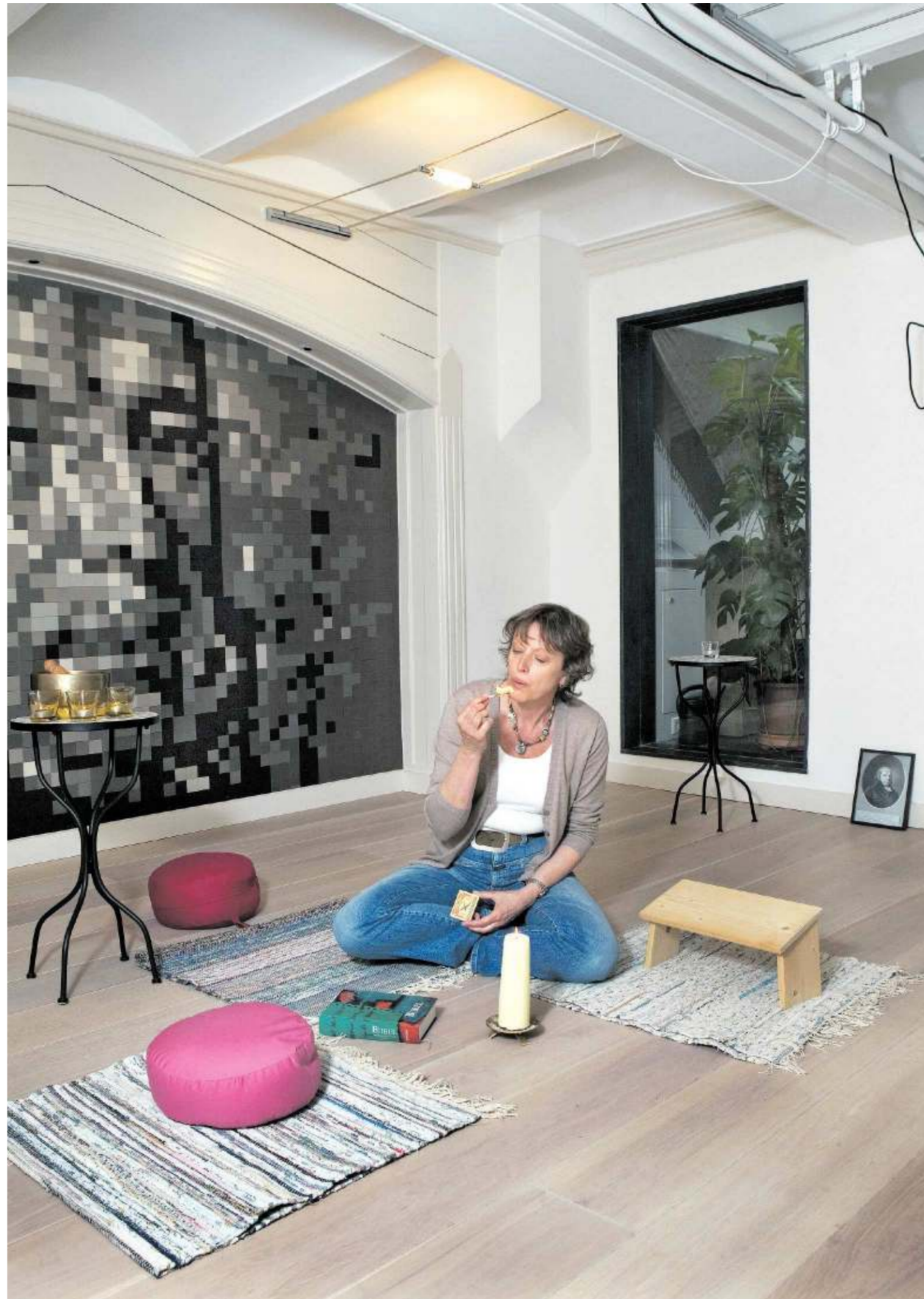
INSPIRATIE
„De oude en moderne mystici: de woestijnvaders, Eckhart, Teresa van Avila, Rumi, Etty Hillesum, Willigis Jäger, Eckhart Tolle. Bij hen zijn schatten aan ervaring en inzichten te vinden.”

ASPIRATIE
„Meer mensen begeleiden op de weg naar binnen, en meer gaan schilderen en schrijven.”

FRUSTRATIE
„Vooral voor de laatste twee: te weinig tijd.”

worden en antwoorden niet direct voor het grijpen liggen.”

Beslist een mooie visie. Maar, helaas: niet één die massaal aanslaat. Kerkgenootschappen vergrijzen, kerken lopen leeg.
„Dat is wat veel journalisten denken, omdat ze zich laten leiden door vooroordelen en stereotypen en zich niet verdiepen in geloof en geloofsgemeenschappen. Het algemene beeld is niet eenduidig, maar juist heel divers. Er zijn evenzogoed gemeentes die krimpen als ge-nootschappen die groeien als kool. Vooral ontstaan nieuwe groepen en nieuwe vormen voor spiritualiteit en geloofsbeleving.
„Wanneer je, als krant, zelf geen verstand hebt van geloof en spiritualiteit, vraag dan mensen die er wel verstand van hebben erover te schrijven. Ik kan zo een reeks namen noemen van wetenschappers die buitengewoon zinnige, en absoluut niet zweverige visies hebben ontwikkeld op spiritualiteit.
„De kerk’ is niet alleen maar: houten ban-

„Leef niet alleen met je hoofd, ook met je hart (...) Niet alles is rationeel te verklaren en materieel op te lossen.” Foto Anais Lopez

ken op zondagochtend. Er gebeurt zoveel meer, ook doordeweeks. Hier in dit pand bij de Oude Lutherse hebben wij net een verbouwing achter de rug, waardoor we beschikken over een prachtige keuken, om samen te koken en te eten. We hebben verschillende kleinere ruimten voor gesprekken en meditatie.”

De kerk als buurt- en praathuis?
„Wij spreken hier bewust van een spiritueel centrum, het Huis op het Spui, voluit: ‘centrum voor levensoriëntatie, geloofsbeleving en spiritualiteit’. We willen openstaan voor alle mensen die zichzelf levensvragen stellen en zoeken naar verdieping. En we praten hier niet geïsoleerd over louter geloofskwesties. Geloof biedt oriëntatie en steun bij alle vragen die mensen zichzelf stellen en psychische problemen waarmee ze kunnen worstelen.”

De kerk als therapeutisch centrum?
„Zeker, en zo nieuw of verwonderlijk is dat niet. Mensen die zonder kerk zijn opgegroeid,

of tijdenlang weinig aan geloof hebben gedaan, kunnen hier in zware tijden openens hun plek vinden: bij echtscheiding, ontslag, bij verlies van een partner of kind.
„Niet voor niets is een van de grote theologen van deze tijd, Eugen Drewermann, ook psychotherapeut. Hij leert ons dat geloof hand in hand gaat met heling van lichaam, ziel en geest.”

Waar staat u zelf, in het brede spectrum van protestantisme? Bent u een zware of een lichte dominee?
„Voordat ik hier begon, heb ik enkele jaren naast Nico ter Linden in de Westerkerk gewerkt. Van hem heb ik veel geleerd.”

Nico ter Linden heeft naam gemaakt als vrijzinnig prediker. Bent u dat ook?
„Ik neem Bijbelteksten niet letterlijk, ik interpreteer ze. In die zin ben ik vrijzinnig, ja. Tegelijk heb ik in de afgelopen jaren ook een ontwikkeling doorgemaakt naar een meer

mystieke geloofsbeleving.”
Hoe omschrijft u die mystieke beleving?
„Voor mij is dat: geloven met je hart, de verbinding zoeken met God – de ervaring dat je eigen ego, je ‘eigen ik’ overstijgt en samenvalt met iets dat groter is dan jezelf. Het zijn transcendente ervaringen, waarvoor je kunt openstellen: gevoelens van rust, vrede, liefde. Ik noem het ‘eenheidservaringen’, waarbij voor even de sluier van onze werkelijkheid wordt weggetrokken en je kunt opgaan in de werkelijke werkelijkheid.”

Klinkt als: mediteren, loskomen van je lichaam. Ook te bereiken met paddo’s of een joint?
„O nee, zeker niet! Transcendente ervaringen staan voor mij niet op zichzelf, als zomaar een kick. Het gaat erom dat die verbinding met God, of hoe die anders omschrijven wilt, doorwerkt in jezelf, in je keuzes, in je relatie tot andere mensen en deze wereld.”

SPOEDCURSUS ETENTJE GEVEN

Ken uw gasten en, vooral, praat met ze!

Kookt u graag? Dikke kans dat u dan ook foto's maakt als u met een groep op pad bent. Koks en fotografen zijn duikers, en dat bedoel ik niet onaardig. Heus niet. Ik ben er zelf ook een. Door in pannen te roeren, borden te serveren of uw gezicht achter een schermpje te verbergen kunt u zich onttrekken aan een gezelschap. U hoeft niet mee te praten. U doet al wat.
Toch komt op gezette tijden de gedachte op: ‘We moeten die en die weer uitnodigen om te komen eten.’ Dat is gezellig. En leuk. Maar nog los van de vraag wat u dan in hemelsnaam op tafel zet, moet u ook bedenken welke invloed u kunt uitoefenen op het slagen van zo’n avond. U kunt wel met uw rug naar uw vrienden of familie toe eindelijk met de pollepel rondjes draaien in de pan, uiteindelijk moet u het ook gezellig maken. Zes tips en één tip voor de disgenoten.

1 Ken uw gasten. Dat is meteen het grootste probleem, want meestal nodigt u juist dat ene stel of die groep mensen uit om hen te leren kennen. Een goede vriend is vertrouwd. Die eet gewoon mee met de pasta-voordekinderen-met-saus-uit-een-potje, terwijl u hem vroeger wellicht drie-

4 Geen parels voor de zwijnen. Geef te eten, maar pas op. Servereer geen oesters aan pizzaboeren, geen wijngaardslak aan viesneuzen. Dat maakt ongemakkelijk. Bedenk bijvoorbeeld dat een traditioneel Italiaans entetje – u weet wel: een primi piatti (bijvoorbeeld pasta alle vongole) en een secondi piatti (zeg, gegrild tonijn met paprikasaus) – lastig is. Uw gasten kunnen zomaar vragen of u ook ketchup heeft, voor bij de pasta.

5 Laat los. Sommigen willen een tafelschikking, anderen willen zelfs de gasten tussen de gangen van stoel laten wisselen. Doe het niet, om dezelfde reden als hierboven: het maakt iedereen ongemakkelijk.

6 Houd controle. U moet stellen met een verdeelscutel: ik kook, jij vermaakt de gasten. Probeer dat te vermijden, het is uiteindelijk onbevredigend. Waar u wel op let: de samenstelling van het gezelschap. Pas op met mensen die elkaar niet kennen. In gedachten kan het ideaal lijken om die en die eens met elkaar in contact te brengen. In uw mijmering worden ze op slag vrienden, of verliefd. In werkelijkheid kan het zomaar zijn dat iedereen zich zo opgesloten voelt als vreemden in een ingesneeuwd chalet. En check bij gezelschappen die elkaar wel kennen of er onderling geen spanningen zijn. Als dat zo is, geef dan liever een borrel of feest (of niets), dan hoeven ze niet een hele avond en groupe met elkaar te praten.

7 Tip voor de gasten: zeg dat het lekker is.

Jessica van Geel
De rubriek ‘Spoedcursus’ biedt hulp bij alledaagse bezigheden en problemen.